

Eduskunnan lakivaliokunta 7.9.2022

Asia: U 55/2022 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi julkista osallistumista harjoittavien henkilöiden suojelemisesta ilmeisen perusteettomilta tai aiheuttomilta kanteilta ("strategiset häirintätarkoituksessa nostetut kanteet")

Journalistiliitto kiittää mahdollisuudesta kommentoida Valtioneuvoston kirjelmää eduskunnalle.

Kirjelmässä mainitaan, että Suomen oikeudenkäymiskaari mahdollistaa perusteettomien kanteiden hylkäämisen käräjäoikeudessa heti vastapuolelta vastausta pyytämättä, jos kanne on ilmeisen perusteeton. Kirjelmässä olisi hyvä kiinnittää huomiota siihen, että kaikkialla Euroopassa ei samanlaista järjestelmää ole. "Ilmeisen perusteettoman" kanteen määrittelykään ei ole yksioikoista. Koska kyse on rajat ylittävistä kanteista, tulee Suomen valtion pyrkiä varmistamaan, että ensivaiheen hylkääminen on mahdollinen ja että 14-16 artikloissa mainitut suojakeinot toteutuvat koko EU:n alueella. Myös kolmansissa maissa nostettuja perusteettomia kanteita vastaan on voitava suojautua.

Journalistiliiton käsityksen mukaan myös Suomen oikeusjärjestykseen tulisi sisällyttää erityisiä vastatoimia SLAPP-kanteille. Valtion on syytä harkita nykyistä täsmällisempiä ja myös Suomen järjestelmässä uusia suojakeinoja. Pelkkä oikeudenkäyntikulujen korvaaminen ei nykyiselläänkään kata kaikkia kanteista aiheutuneita kustannuksia, eikä takaa tehokasta oikeussuojaa kanteen kohteelle.

On todettava, että vahingoittamistarkoituksessa nostettujen juridisten prosessien estämiseksi ei pelkästään prosessioikeuden tarkastelu välttämättä riitä. Myös rikoslainsäädäntöä olisi syytä tarkastella. Esim. sananvapausrikosten tunnusmerkistöt sisältävät tällä hetkellä tulkinnanvaraisuutta, mikä voi mahdollistaa SLAPP-tyyppisiä oikeudellisia prosesseja erityisesti asianomistajarikosten osalta.

SLAPP-kanteiden torjumiseksi olennaista on myös varmistaa erilaisten tukitoimien saatavuus ja ilmiön aiempaa parempi tunnistaminen koko yhteiskunnassa. Tärkeitä keinoja ovat esimerkiksi kansalaisten ja oikeusalan ammattilaisten kouluttaminen, SLAPP-kanteiden seuranta Euroopassa, paremmat oikeusturvavakuutukset sekä oikeusapu kanteiden uhreille, julkisen sanan neuvostojen vahvistaminen EU:ssa sekä SLAPP-ilmiön tunnistaminen myös juridiseettisessä kontekstissa.

Salla Nazarenko
Kansainvälisten asioiden asiantuntija
Suomen Journalistiliitto

Tytti Oras
Juristi
Suomen Journalistiliitto